

2011

M.A. Part-II Examination

SANSKRIT

PAPER—V

Full Marks : 100

Time : 4 Hours

The figures in the margin indicate full marks.

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

Illustrate the answers wherever necessary.

Write the answers to questions of each half in separate books

FIRST HALF

(Marks : 60)

I. Answer any one of the following : 10

(a) Explain the definition of "काव्य" as propounded by Mammatacārya.

(b) Examine the view of Mammata on the casual factor(s) of poetry giving special emphasis on "शक्ति".

(c) Explain fully :

(i) "बुधैर्वैयाकरणैः प्रधानभूतस्फोटरूपव्यङ्ग्यव्यञ्जकरय शब्दस्य छवनिरिति व्यवहारः कृतः।"

(ii) शब्दचिन्तनं वाच्ययिन्नमव्यङ्ग्यं त्ववरं स्मृतम्।

2. Answer any one of the following : 10

(a) Explain fully - संकेतितथ्यतुर्भेदोजात्यादि जातिरेव वा।

(b) Reproduce the arguments put forward by Mammīcārya for accepting व्यञ्जना based on लक्षणा as a separate वृत्ति।

(c) Explain fully -

(i) उभयरूपा चेयं शुद्धा उच्यतेऽप्यभिहितत्वेन।

(ii) विषयन्तःकृतेऽन्यस्मिन् सा स्यात्साध्यवसानिका।

3. Answer any two of the following : 10x2

(a) Write a comprehensive note on either on शब्दस्लेष or on रूपका।

(b) Define and illustrate any two of the following Alankāras:

समासोक्ति, अपहृति, अप्रस्तुतप्रशंसा, तुल्ययोगिता।

(c) Discuss and determine the Alankāras in any two of the following Ślokas:

(i) वदनं वरवर्णिन्यास्तस्याः सत्यं सुधाकरः।
सुधाकरः क्व न पुनः कलङ्कविक्रलो भवता।

(ii) अयं मार्तण्डः किं न खलु तुरगैः सप्तभिरिति।
कृशानुः किं सर्वाः प्रसरति दिशोनेषु नियतम्।
कृन्तः किं साक्षात्पहिष्वहनोऽसाविति चिरं।
समात्रोक्याजौ त्वां विदधति विकल्पान् प्रतिमदाः॥

(iii) शान्तिभिदमाश्रमपदं स्फुरति च बाहुः कृतः फलमिहास्य।
अथवा भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र॥

(iv) कर्पूर इव दग्धोऽपि शक्तिमान् यो जने जने।
नमोऽस्त्ववार्थवीर्याय तस्मै नकरकेतवे॥

(d) Distinguish between the following pairs : 6

(i) अतिशयोक्ति s उत्प्रेक्षा।

(ii) दृष्टान्त s प्रतिवस्तूपमा॥

4. Reproduce the views of Bhāktavādins as referred to in the line 'भक्तमाहुस्तमस्ये' and how does Ānanda vardhana refute their views. 14

Or

Following after Ānanda vardhana show with illustrations how the suggested meaning (वस्तुत्वनि) is different from its expressed meaning (वाच्यार्थ)।

5. Explain clearly any one of the following : 6

(a) प्रतीयमानं पुनरन्यदेव वसत्वरितं वाणीषु महाकवीनाम्।
महान् प्रसिद्धावयवातिरिक्तं विभाति लावण्यमिवाङ्गनासु॥

(b) शब्दार्थ-शासन-ज्ञान-मात्रेणैव न वेद्यते।
वेद्यते स तु कस्यार्थ-तत्त्वज्ञैरेव केवलम्॥

SECOND HALF

(Marks : 40)

1. Write a critical note on the necessity of dramaturgy as illustrated in the 1st chapter of Nāṭya Śāstra of Bhaṅgata. 14

How many type
Nāṭya Sāstra. Write
Sihāyi Bhāva.

2. Explain any one

(i) धर्ममर्थ्यं यशस्य
भविष्यतश्च लो

(ii) जग्राह पाठय
यजुर्वेदादथिन

(iii) आङ्गिकाचित
चत्वारोऽङ्गि

3. Write a com
the 1st cha

State the n
3rd chapt

4. Write sho
बीज, मुख्य

Or

s of Rasa one there in Dhana
rite an explanatory notes on Rasa a

e of the following :

। च सौपदेश्य ससंग्रहमा
कस्य सर्वकर्मानुदर्शकम्॥

तृव्येदात्सामग्ये गीतमेवच।
यान् रसानथर्वणादपि॥

हरचैव आहार्यः सात्त्विकस्तथा।
नया होते विज्ञेया नाट्यसभ्रयाः॥

prehensive note on नाट्य, नृत्य, and नृव
pter of Das'arūpaka of Dhanañjaya.

Or

ature of भारतीयवृत्ति with its divisions follow
er of Das'arūpaka of Dhanañjaya.

rt notes on any two of the following :

विद्य, विषकुम्भक, प्रकरण, नाटिका।